

выращивания подсолнечника северной Степи Украины // Вестник Прикаспия. – 2018.– № 2. – С. 4-9.

3. Цилюрик О.І. Система мульчувального обробітку ґрунту в сівозмінах Північного Степу: монографія. – Дніпро: Новий Світ – 2000, 2019. – 298 с.

УДК 633.854.78/631

Чуйко Д. В., аспірант, **Копа С. В.**, студент*
Державний біотехнологічний університет
e-mail: chuiko93ua@gmail.com

ОЦІНКА УРОЖАЙНОСТІ НАСІННЄВИХ ПОСІВІВ КОНДИТЕРСЬКОГО СОНЯШНИКА В УМОВАХ СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Ведення насінництва є важливою ланкою як селекційного так і виробничого процесу. Враховуючи погодні умови регіону досліджень, які мають тенденцію до підвищення температури та недостатнього зволоження в основні періоди розвитку соняшнику. Важливим є своєчасна оцінка здатності пристосованості сортів соняшнику до умов вирощування та можливості ведення їх якісного та економічно ефективного насінництва.

Аналіз даних свідчить, що виробництво олійних культур в Україні за останні два десятиліття зросло більше ніж у четверо [1]. Так, у 2020 р. посівні площі соняшнику в Україні становили – 6383,3 тис./га (584,7 тис./га – Харківська обл.), у порівнянні з 2018 р., де загальні площі становили – 6058,2 тис./га (513,5 тис./га – Харківська обл.). Для порівняння з 2010 роком посівні площі соняшнику збільшились на 30,8 % (4417,5 тис./га)[2–4].

Проведеними польовими дослідженнями встановлено, що у 2019 році насінницькі посіви соняшнику репродукції еліти формували у більшості випадків високі показники урожайності. Так, для сорту Щелкунчик урожайність знаходилася в межах 4,4 т/га, для сорту Лакомка на рівні 4,2 т/га. Дещо меншими показники урожайності були для сортів Люкс – 2,6 т/га та Донський Крупноплідний – 3,2 т/га. Найменшими показниками урожайності характеризувався сорт Мир – 1,7 т/га.

Формування урожайності посівів соняшнику репродукції еліти у 2020 році мали схожі показники до попереднього року вирощування. Так, для сортів Щелкунчик і Лакомка показники урожайності були найвищими, становили 4,1 т/га та 3,7 т/га відповідно. Для сортів Люкс, Донський Крупноплідний та Мир урожайність посівів еліти варіювала в межах 2,4–3,0 т/га.

У 2021 році насіннєві посіви соняшнику (репродукція – еліта), мали найменші показники урожайності за роки досліджень. Урожайність сорту Щелкунчик становила 2,8 т/га, що суттєво менше від попередніх років вирощування даного сорту. Сорт Лакомка мав більш стабільні показники урожайності, які для даного року знаходилися на рівні 3,1 т/га. Урожайність

*Науковий керівник – Михайленко В. О., канд. с.-г. наук

інших досліджуваних сортів (Люкс, Донський Крупноплідний та Мир) залежно від сорту варіювала в межах 2,1–2,4 т/га (рис. 1).

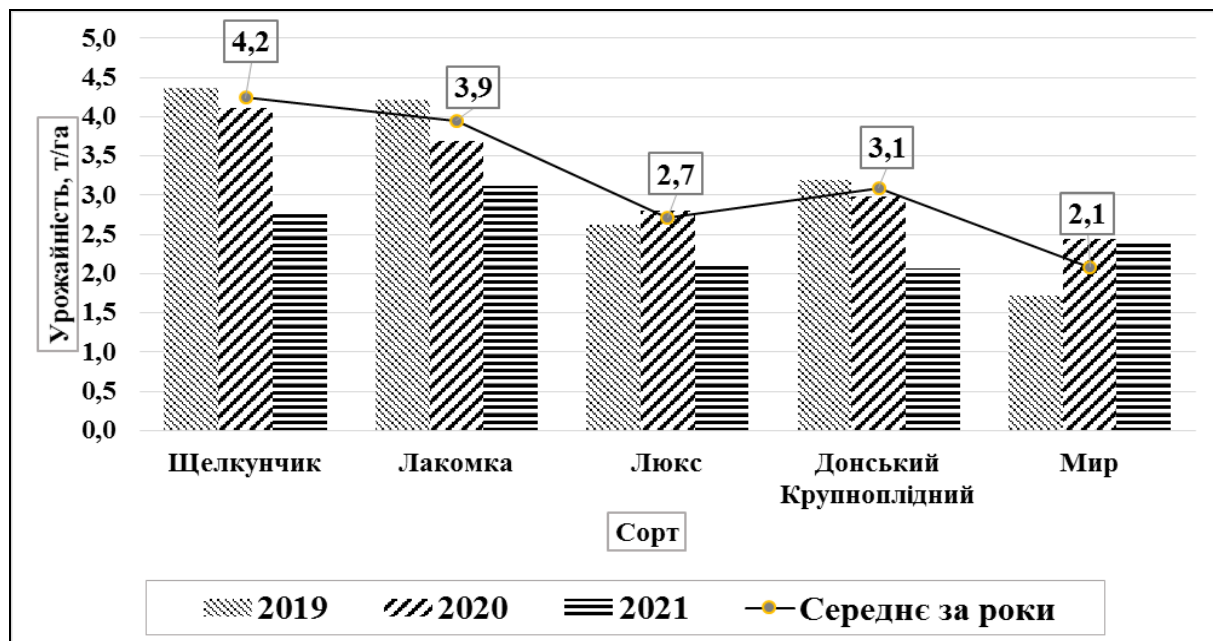

Рис. 1 Урожайність насінницьких посівів еліти кондитерського соняшнику, 2019–2021 рр., т/га

Одними з основних показників, що характеризують посівні якості насіння є маса 1000 насінин та лушпинність. За допомогою цих ознак можна оцінити виповненість насіння, чим вище маса 1000 насінин тим кращим стає фракційний склад посівного насіння соняшника.

Протягом досліджень 2019–2021 рр. встановлено, що сорти Щелкунчик та Люкс формують найвищі показники маси 1000 насінин та при цьому мають низькі показники лушпинності. Так, для сорту Щелкунчик показники маси 1000 насінин варіювали по роках в межах 93–142 г, при лушпинності насіння 23–26 %. Сорт Люкс характеризувався високими показниками маси 1000 насінин (97–134 г) за роки досліджень, а ознака лушпинності знаходилася на рівні 23–24 %. Для сортів Лакомка, Донський Крупноплідний та Мир в середньому за роки досліджень відмічено високі показники маси 1000 насінин, які залежно від сорту варіювали в межах 102–108 г, при цьому для сортів Лакомка та Донський Крупноплідний характерним були високі показники лушпинності насіння в межах 28–29 %, а для сорту Мир на рівні 24 % (табл. 3.3).

Встановлено, що в середньому за роки досліджень натура насіння суттєвих розбіжностей не мала та знаходилася в межах 310–329 г/л залежно від сорту. Варіабельність по роках була в межах для 2019 – 319–349 г/л, 2020 – 287–313 г/л та для 2021 року досліджень в межах 313–335 г/л.

Розрахунки економічної ефективності проводили з урахуванням умовного виходу кондиційного насіння соняшнику придатного для реалізації (-30 % від загальної середньої урожайності за роки). Зокрема вихід кондиційного насіння за роки досліджень залежно від сорту та його урожайності варіював в межах 14,7–29,4 ц/га.

Проведеними нами розрахунками встановлено, що виробничі затрати на вирощування насіння еліти сортів кондитерського соняшнику становлять в середньому 165053 грн/га. Дані затрати включають в себе потребу у паливі для проведення агротехнологічних заходів, витрати на оплату людської праці, догляд за посівами, закупівля добрив та засобів захисту рослин, сплату роялті оригінатору сортів.

Собівартість одного центнера насіння напряму залежить від вартості продукції з одиниці площі (га). Зі збільшенням вартості зменшується собівартість вирощування 1 центнера насіння та навпаки.

Так, для сортів Щелкунчик рівень рентабельності вирощування у даному регіоні найвищим та становив – 397,0 %, при отриманні умовно чистого доходу від реалізації продукції насінництва в межах 655207 грн/га. Для сорту Лакомка даний показник був високим так показник рентабельності становив 361,5 %, чистий дохід від реалізації насіння 596617 грн/га. Для решти досліджуваних сортів показник рентабельності був суттєво нижчим але знаходився на дуже достатньому рівні. Так, для сорту Донський Крупноплідний показник рентабельності вирощування репродукції еліти становив 266,8 %, умовно чистий дохід 440377 грн/га, а для сорту Люкс рентабельність – 219,5 %, умовно чистий дохід 362257.

Проведеними дослідженнями встановлено найкращі сорти кондитерського соняшника на посівах репродукції еліти. Так, за показниками продуктивності та якості насіння виділено сорти Щелкунчик, Люкс та Лакомка. Дані сорти є найбільш адаптованими для умов вирощування в східній частині Лісостепу України.

Список використаних джерел

1. Chuyko D., Bragin O. Efficiency of application of plant growth regulators on different genotypes of sunflower. *European vector of development of the modern scientific researches* : monograph. Riga : Baltija Publishing , 2021. P. 180–200.

2. Чуйко Д. В. Продуктивність і елементи формування структури урожаю генотипів соняшнику при обробці регуляторами росту рослин. *Вісник ХНАУ. Серія: Рослинництво, селекція і насінництво, плодоовочівництво*. 2020. Вип. 1-2. С. 114–127.

3. Носаль О. О., Ведмедева К. В., Макляк К. М., Леонова Н. М. Господарська оцінка крупноплідних гібридів соняшнику. *Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН*, 2018. № 25, С. 83–95.

4. Макляк Е. Н., Кириченко В. В., Удовиченко А. Ю., Леонова Н. Н., Лютенко В. С. Особенности самоопыленных линий-родительских компонентов гибридов подсолнечника кондитерского типа. *Вестник Белорусской государственной сельскохозяйственной академии*. 2020. №. 1. С. 117–121.